

Çuň deňiz, köplenç Ýeriň soňky serhedi diýlip atlandyrylýar, planetamyzyň iň syrly we iň az öwrenilen sebitlerinden biri bolmagynda galýar. Ýeriň ýüzüniň 70%-den gowragyny tutýandygyna garamazdan, ummanyň aglaba bölegi bellige alynmadyk, köp sanly syrly we ajaýyplyklar açylmagyna garaşýar.

Çuň deňziň iň gyzykly taraplarynyň biri, onuň özboluşly we dürli ekosistemasy. Gün şöhlesiniň aralaşyp bilmeýän garaňky çuňluklarda, durmuş ajaýyp usullar bilen uýgunlaşdy. Çyraly balyk we wampir kalmar ýaly bioluminesans jandarly, garaňkylykda gezmek, awlamak we aragatnaşyk üçin öz ýagtylygyny öndürýärler. Bu uýgunlaşmalar diňe bir durmuşyň ajaýyp çydamlylygyny görkezmän, eýsem Ýer ýüzünde we ondan aňyrdaky ekstremal gurşawda durmuş mümkinçiligi barada gymmatly maglumatlary berýär.

Soňky tehnologiýa ösüşleri, bu uzak çuňluklary öwrenmek ukybymyzy ep-esli ýokarlandyrdy. HD kameralar we ösen datçikler bilen enjamlaşdyrylan suwasty gämiler we uzakdan dolandyrylýan ulaglar (ROV) alymlara çuň deňiz durmuşyny tebigy gurşawynda synlamaga we öwrenmäge mümkinçilik berýär. Bu gözlegler täze görnüşleriň, geologiki gurluşlaryň we hatda gün şöhlesinden garaşsyz tutuş ekosistemalary goldaýan suwasty gidrotermal çeşmeleriň açylmagyna getirdi.

Çuň deňiz, Ýeriň howasyny kadalaşdyrmakda we global bioýangyjy goldamakda möhüm orun tutýar. Atmosferadan köp mukdarda uglerod dioksidini siňdirýän esasy uglerod siňdiriji hökmünde hereket edýär we onuň akymlyary planetanyň töwereginde ýylylygy paýlamaga kömek edýär. Çuň deňziň çylşyrymly ulgamlaryny düşünmek, howanyň üýtgemegine garşy göreşmek we deňiz durmuşyny goramak üçin möhümdir.

Hajarbibi NEPESOWA
S.A.Nyýazow adyndaky Türkmen oba hojalyk
uniwersitetiniň talyby